

ACADEMIA ROMÂNĂ

Comitetul Român de Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii

– Divizia de Istoria Științei –

STUDII ȘI COMUNICĂRI/DIS

Vol. XVI/2023

Editura MEGA

APARIȚIA MIȘCĂRII DE CRUCE ROȘIE – ISTORIC, ROL ȘI CONTRIBUȚII ÎN AJUTORAREA VICTIMELOR RĂZBOIULUI

Ștefan GHEORGHE¹

stefangheorghe@univ-danubius.ro

ABSTRACT: International organizations have become an integral part of the contemporary system of g role that international organizations have today coincides with the importance that civil society gives, from case to case, to current problems of common interest for the whole world. Interstate cooperation is often facilitated through these IOs and where it fails to be achieved, international organizations are indispensable in solving problems under the conditions of an increasingly obvious globalization. Thus, the work of the International Committee of the Red Cross has been particularly consistent and dedicated to the humanitarian support of all those who have suffered from war in Europe and subsequently around the world. The year 2023 therefore marks 160 years since the founding of the International Committee of the Red Cross and 150 years of humanitarian action on the field by all those involved in the humanitarian relief movement.

KEYWORDS: non-governmental organizations, international humanitarian law, civilian refugees, prisoners, international conventions, Red Cross.

Expertii în domeniul relațiilor internaționale apreciază, astăzi, ca extrem de benefică, proliferarea și generalizarea tuturor formelor de organizații, apărute pe scena politică internațională, datorită evoluției societății, a interdependentelor economice și politice tot mai puternice dintre statele lumii², a transformărilor survenite mai ales în privința drepturilor omului³, în secolul XX. Motivele rezidă în tendința generală

¹ Conf.univ.dr. la Facultatea de Comunicare și Relații Internaționale/Universitatea „Danubius”, Galați, membru colaborator al DIS/CRIFST.

² [6], p. 32.

³ [7], p. 132.

a societății civile de a depăși cadrul național implicându-se din ce în ce mai puternic în problemele de natură globală, aduse în atenția opiniei publice prin intermediul social media. Interesele divergente, tot mai puternice, dintre statele lumii și imposibilitatea identificării unor soluții care să vizeze concilierea în relațiile internaționale au determinat explorarea unor soluții noi, capabile, să detensioneze divergențele dintre statele lumii, iar soluția a părut drept o necesitate venind din partea organizațiilor internaționale⁴, Organizației Națiunilor Unite⁵, în special. Modalitatea de răspuns a societății civile la aplanarea conflictelor dintre state, sau dintre instituțiile statului și cetățenii săi, nu reprezintă altceva, decât, o încercare de armonizare și concilierea intereselor divergente apărute, precum și impunerea unor standarde atât în plan social cât și în plan internațional. Desigur, acest standard nu poate fi atins decât după ce a fost instituționalizat cadrul juridic legal, pe baza principiilor democratice exprimate de societatea civilă. Procesul are în vedere și derularea unor *bune practici* menite a apăra interesele cetățenilor în raport cu instituțiile statului și ale statelor naționale în raporturile bilaterale și cele practice în cadrul unor organizații globale, regionale sau locale. Fenomenul globalizării, atât de promițător, la începuturile sale, a devenit pe măsura ce efectele sale au devenit tot mai evidente, unul extrem de controversat și nu doar în rândul istoricilor. Reducerea barierelor comerciale a dat posibilitatea pătrunderii capitalului în țările cu o economie mai puțin dezvoltată, contribuind la îmbunătățirea substanțială a bunăstării sociale și la creșterea nivelului de trai pentru milioane de locuitori ai planetei, din Asia până în Europa fostelor state comuniste, state care renunțaseră în 1989 la economia de tip centralizat și necompetitivă în cadrul noii lumii. Dacă pentru susținătorii fenomenului globalizarea presupune progresul, pentru cei care o critică, aceștia susțin că procesul globalizării nu a adus eradicarea sărăciei în multe zone geografice de pe glob, unde ar fi fost nevoie, accentuând separația dintre statele occidentale și cele considerate a fi originare din Lumea a Treia, precum Asia, Africa sau America Centrală și de Sud. Astfel⁶, globalizarea, cumulată cu introducerea economiei de piață, nu a atras rezultatele dorite, contribuind la adâncirea unor falii sociale și politice atât în statele sărace, dar mai ales, în cele occidentale unde se resimt puternic, în prezent,

⁴ [2], p. 287.

⁵ [8], p. 87–88.

⁶ [6], op cit., p 33.

introducerea unor măsuri de austeritate publică apreciate drept utile de autoritățile guvernamentale. În condițiile de astăzi, când funcționează, peste tot în lume, modele sociale și politice complexe de guvernare, care se bazează pe consultarea opiniei publice, pe relațiile dintre autorități și cetățeni activi, din punct de vedere social, individual sau organizații în diferite asociații, acestea constituie un cadru favorabil de apariție și dezvoltare socială a organizațiilor nonguvernamentale. care nu reprezintă altceva decât un alt partener de dialog al guvernelor naționale. Pentru a nu fi viciat acest parteneriat social, organizațiile nonguvernamentale trebuie, în condițiile respectării legislației în vigoare, să-și păstreze libertatea de acțiune, fără a da posibilitatea ingerințelor guvernamentale în activitatea lor, fie și indirect prin intermediul finanțărilor publice. Mai mult decât atât, majoritatea organizațiilor neguvernamentale furnizează servicii în domeniul lor de activitate și atrag de cele mai multe ori atenția, fie a instituțiilor publice sau a celor internaționale, asupra unor aspecte importante dar ignorate de autorități, din diferite motive. Militând pentru soluționarea unor asemenea cazuri, ONG-urile își arogă și o funcție de *advocacy* în sfera lor de interes și credibilitatea lor ar avea de suferit dacă nu ar exista transparență asupra modului prin care organizațiile doresc să își asigure sursele de finanțare. Dorința, tot mai puternică, de a-i proteja pe cei care nu participă la conflicte, atrocitățile tot mai mari survenite în timpul războiului și sentimentele de compasiune și de îngrijire față de cei care nu mai pot lupta, precum răniții, naufragiații, bolnavii sau prizonierii de război, toate au determinat înființarea la 17 februarie 1863 la Geneva⁷ a Comitetului Internațional al Crucii Roșii, acesta având rolul de a armoniza punctele de vedere diferite în acest domeniu. Ulterior, nevoia de a media și concilia părțile aflate în conflict, a determinat necesitatea implicării în operațiunile de pe teren, prin intermediul societăților naționale de Cruce Roșie. Considerat principalul fondator Henry Durant, alături de alți patru colaboratori și impresionați de suferințele și numărul impresionant de victime apărute în urma conflictului de la Solferino, cei cinci s-au dedicat sprijinului umanitar al tuturor celor care au avut de suferit de pe urma războiului în Europa și ulterior din întreaga lume. În anul 2023 se sărbătoresc, așadar, 160 de ani de la înființarea Comitetului Internațional al Crucii Roșii și 150 de ani de acțiuni umanitare întreprinse pe teren, de toți cei

⁷ [13], accesat în data de 30. 03. 2023.

implicați în mișcarea de ajutorare umanitară cunoscută, peste tot în lume, drept Mișcarea de Cruce Roșie și Semiluna Roșie. Omagiem, astfel, nu doar victimele războiului dar și pe toți cei care și-au dedicat viața sprijinirii acestor victime. Activitatea membrilor fondatori a fost încununată de succes, deoarece, au reușit, cu succes, să convoace reprezentanți ai guvernelor naționale din câteva state europene și să-i determine, în august 1864, să adopte prima Convenție de la Geneva, document cu valoare internațională, care făcea trimitere la necesitatea de a sprijini serviciile medicale militare. Membrii semnatari ai textului primei Convenției de la Geneva, se obligau, totodată, să acorde suport medical soldaților răniți aparținând tuturor beligeranților aflați în conflict. Cu acest prilej a fost adoptată emblema Comitetului Internațional al Crucii Roșii Internaționale, emblemă care este valabilă și astăzi.

În anii care au urmat, activitatea Comitetului Internațional al Crucii Roșii Internaționale⁸ s-a diversificat, în atenția acestuia fiind atât situația prizonierilor de război, interzicerea armelor de ucidere în masă precum utilizarea gazelor nocive în primul război mondial, cât și situația persoanelor ce aveau statutul de deținut politic. Prin intermediul societăților naționale de Cruce Roșie activitatea de întraajutorare a celor aflați în suferință, din cauza ororilor Marelui Război, a generat un adevărat avânt al activităților de voluntariat, atât în prima linie cât mai ales în spatele frontului, unde se vor mobiliza importante resurse în sprijinul serviciilor de ambulanță care acordă sprijin răniților de pe front. Odată cu sfârșitul războiului și normalizarea relațiilor internaționale după Conferința de pace de la Paris, învățămintele trase și experiența dobândită în ajutorarea victimelor de război au condus la înființarea Ligii Societăților de Cruce Roșie cu scopul de a se reuși o mai buna coordonare a activităților de sprijinire și întraajutorare. Deși așteptările opiniei publice internaționale erau mari, nu s-a reușit creșterea ajutorului datorat tuturor victimelor războiului din întreaga lume însă, eforturile făcute în aceasta direcție, vor fi încununare de succes mult mai târziu, în anul 1929, odată cu adoptarea celei de a doua Convenții de la Geneva al cărei obiectiv principal avea în vedere sprijinirea doar a prizonierilor de război. În privința protejării refugiaților civili sau a victimelor colaterale din rândul populației civile, guvernele statelor lumii nu au reușit să ajungă la un consens⁹. O dată cu adoptarea celei de-a

⁸ [10], accesat în data de 30.03.2023.

⁹ [13], accesat în data de 30.03.2023.

patra Convenții de la Geneva s-a reușit introducerea asistării și a persoanelor civile aflate în zonele de sub ocupație străină. Conflictele interne și internaționale vor continua să facă totuși ravagii pe parcursul întregii perioade interbelice, atât în Europa cât și în alte arii geografice. Cu toate acestea, nici Societatea Națiunilor, nici guvernele statelor lumii și nici opinia publică din lumea întreagă nu vor reuși să fie pregătite pentru ororile ce aveau să se producă odată cu declanșarea celui de-al Doilea Război Mondial. Cea de-a doua conflagrație mondială a adus cu sine o și mai mare amploare a luptelor datorate, în special, dezvoltării tehnologiei, tacticilor și strategiilor de luptă în majoritatea armatelor statelor combatante. Cele două blocuri militare angrenate în conflict au folosit, aproape până la epuizare, resursele de care dispuneau, în scopul câștigării războiului, supunând de cele mai multe ori populația civilă, atât cea proprie cât și cea aflată în teritoriul ocupat, din zonele de conflict și din spatele frontului, la serioase și îndelungi privațiuni. Astfel, refugiații civili, trupele combatante și, mai ales, prizonierii de război, alături de cei răniți, au avut de îndurat suferințe nemaîntâlnite până atunci. Totuși, eforturile personalului Crucii Roșii Internaționale făcute în direcția ameliorării situației victimelor războiului au fost resimțite pe tot cuprinsul globului și au constat în facilitarea schimbului de scrisori dintre prizonierii de război și familiile de acasă sau în acordarea de provizii celor ce se aflau în mai mare impas. Cu siguranță, unul dintre eforturile cele mai importante întreprinse de personalul aferent societăților de Cruce Roșie, a fost reprezentat de eforturile susținute făcute în direcția căutării și identificării celor dispăruți după încetarea ostilităților, încă mulți ani după terminarea războiului. Astfel, în anul 1949, cu ocazia modificărilor aduse textului celei de-a doua Convenții de la Geneva, s-a avut în vedere și situația personalului religios și a celui medical din spitale și serviciile de ambulanță¹⁰. Reprezentând o inițiativă privată, fără a beneficia de un cadru juridic internațional bine definit și sprijinite, în foarte multe situații relativ independent de guvernele statelor naționale, Comitetul Internațional al Crucii Roșii și Liga Societăților de Cruce Roșie au întâmpinat unul dintre cele mai răsunătoare eșecuri din activitatea lor, și anume apariția și existența unui număr uriaș de victime aferente Holocaustului. Fenomenul uciderii civililor nu a fost, din păcate, unul singular el s-a regăsit cu precădere, la o scară, cel puțin comparabilă

¹⁰ [10], accesat în data de 30.03.2023, orele 18:05; pentru a beneficia de această protecție, personalul în cauză trebuie să poarte emblema și un anumit model de carte de identitate.

și în Asia, unde armata japoneză a făcut o practică din uciderea populației civile în masă, mai ales în China ocupată.¹¹ Fenomenul s-a repetat ulterior și în timpul conflictelor din Vietnam, Cambodgia sau Coreea. Numărul uriaș de victime produse în rândul militarilor, cât și estimările, incomplete de altfel, ale victimelor civile din timpul celor două războaie mondiale¹² au contribuit la o mai atentă abordare a mișcării de întraajutorare în secolul al XX-lea, în întreaga lume. Empatia opiniei publice față de suferințele provocate în timpul războiului a impus și reorganizarea sistemului internațional de relații pe baze juridice noi, tocmai în ideea împiedicării pe viitor a producerii unor astfel de atrocități. Sentimentul a fost cu atât mai puternic cu cât numărul victimelor produse în timpul luptelor a fost din toate punctele de vedere mai mare în rândul aliaților decât în rândul statelor învinse. Situația se va regăsi atât în Primul Război Mondial cât și în cel de-al Doilea. Activitatea Comitetului Internațional al Crucii Roșii a fost astfel una deosebit de consistentă, Mișcarea de Cruce Roșie Internațională fiind recompensată cu acordarea premiului Nobel pentru Pace în anul 1944, așa cum anterior mai fusese recompensată și în anul 1917. În anul 1963, împreună cu Liga Societăților de Cruce Roșie și Semilună Roșie a mai primit un astfel de premiu, odată cu sărbătorirea centenarului înființării Comitetului Internațional al Crucii Roșii, în anul 1863¹³. A doua jumătate a secolului al XX-lea a adus, așadar, noi provocări referitoare la raporturile pe care statele lumii, Organizația Națiunilor Unite¹⁴ și organizațiile internaționale cu caracter umanitar trebuiau să le întrețină atât separate cât și cu grupările armate, nestatale, constituite sub steag fals, cum sunt ele recunoscute astăzi, sau gherile. Problemele umanitare survenite peste tot în lume o dată cu accelerarea procesului decolonizării, intensificarea conflictelor civile și apariția Războiului Rece au fost suficiente pentru a da un nou impuls organizației în menținerea unei lumi unite și atingerea unor provocări în materie de activități umanitare pe tot globul. Principiile care stau la baza activității organizației sunt: umanitate, imparțialitate, neutralitate, independență, serviciu voluntar, unitate și universalitate. Unele dintre acestea, la inițiativa membrilor Comitetului Internațional al Crucii Roșii și în urma implicării organizației peste tot

¹¹ [3], p. 154.

¹² [3], p. 104, 157.

¹³ [12], accesat în data de 31.03.2023.

¹⁴ [9], accesat în data de 13.03.2023, orele 15:50.

în lume în activități umanitare, au fost cuprinse și în textul rezoluției O.N.U. nr 46/182 din anul 1991, fiind considerate a avea vocație universală. Aceste prevederi au parte în prezent de interpretări diferite, așa cum se întâmplă în China, sau cum a fost cazul în eforturile întreprinse pentru ajutorarea victimelor războiului din Somalia, Siria sau chiar și Afganistan. Din anul 1984, Organizația Națiunilor Unite a impus, la solicitarea opiniei publice, înființarea Înaltului Comisariat pentru Drepturile Omului, pentru o mai bună și eficientă activitate, conform Cartei ONU, adoptata la San Francisco în anul 1945¹⁵.

Începând cu secolul al XIX-lea și continuând până în prezent, s-a conturat o tendință accentuată de apariție și implicare a societății civile, prin intermediul acestor organizații, cu expunere internațională sau nu, în domenii de interes dintre cele mai diverse. Tiparul organizațiilor s-a diversificat, astfel încât astăzi putem discuta despre două tipuri de organizații internaționale, și anume: organizații interguvernamentale și organizații non-guvernamentale, ambele categorii având statut de organizații internaționale. În primul caz, organizațiile internaționale reprezintă urmarea unor acorduri, tratate sau convenții încheiate între state suverane, cu personalitate juridică diferită de cea a statelor membre. În cel de-al doilea caz avem drept rezultat un efort al societății civile, de constituire a unei entități cu personalitate juridică, provenită în urma unei inițiative private sau nu. Aceasta reunește persoane, grupuri sau structuri juridice de origine publică sau privată. Pe măsură ce interesele comune devin tot mai evidente, la scara globală, asistăm la un proces prin care diferitele organizații, la început locale sau doar cu expunere națională, își extind aria de acțiune și interes, devenind cu adevărat internaționale.

Bibliografie:

- [1] Barry Buzan, Richard Little, 2009. *Sistemele internaționale în Istoria Lumii*, Editura Collegium Polirom, Iași.
- [2] Carpinschi Anton, Mărgărit Diana, 2011. *Organizații Internaționale*, Editura Polirom, Iași.
- [3] Gray Colin S., 2010. *Războiul, Pacea și Relațiile Internaționale, o introducere în istoria strategică*, Editura Polirom, Iași.
- [4] Lungu Magdalena Denisa, 2010. *Rolul organizațiilor internaționale în*

¹⁵ [1], p. 135.

soluționarea pașnică a diferendelor internaționale, Editura Universul Juridic, București.

- [5] Pâlșoiu, Ion, 2006. *Organizații politice și militare internaționale*, Editura Universitaria, Craiova.
- [6] Poede George, 2005. *Instituții de Securitate*, în *Studii de Securitate*, Editura Cavallioti, București.
- [7] Stiglitz Joseph E., 2003. *Globalizarea, Speranțe și deziluzii*, Editura Economică, București.
- [8] Waltz Kenneth N., 2006. *Teoria Politicii Internaționale*, Editura Collegium, Polirom, Iași.

Surse internet:

- [9] <https://www.un.org/sg/en/content/sg/secretary-generals-speeches>
- [10] <https://www.icrc.org/en/war-and-law/treaties-customary-law/geneva-conventions>
- [11] <https://www.icrc.org/en/document/history-icrc>
- [12] <https://www.britannica.com/topic/International-Committee-of-the-Red-Cross>
- [13] <https://www.icrc.org/en/fundamental-principles>
- [14] <https://undocs.org/A/RES/46/182>
- [15] <https://www.icrc.org/en/publication/0513-fundamental-principles-red-cross-and-red-crescent>